

AENEAS DİPLOMASİSİ

**“Gidiyoruz Latium’a, yazgının bizi mutlu kılacağı
Ülkeye, yeni bir Troya kurmaya.”
(Aeneas, I. kitap, 205).**

ÖZET

Vergilius’un kaleme aldığı ‘Aeneas’ Roma İmparatorluğu için bir kuruluş efsanesi olmayı, İmparatorluğa bir kök yaratmayı hedeflemiştir. Yazılışının üzerinden neredeyse iki binyıl geçmiş olmasına rağmen kazandığı yeni bağamları ile birlikte kolektif bellekte yerine almaktadır. Aeneas Lavinium’u kurmuş, soyundan gelen ve bir kurt tarafından emzirilen Romulus ve Remus MÖ 753’te Roma şehrini kurmuşlardır. Mitik bir karakter olan mülteci Aeneas bugün İtalya kültürel belleğinde özel bir yere sahiptir. Öte yandan Dardanoslu Aeneas İlyada destanında “Troyalıların Önderi”, “Troyalıların danışmanı” olarak anılır. Dolayısıyla kahramanımız Anadolu kültürel belleğinde de önemli bir yere sahiptir.

Çalışmamızda her iki ülkenin kültürel belleğinde önemli yer tutan Aeneas üzerinden yeni birliktelik ve iletişim kanalı olarak “Aeneas Diplomasisi” nin inşası tartışmaya açılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aeneas Diplomasisi, kültürel diplomasi, Troya, kolektif bellek

Giriş

Diplomasinin tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir ve ortaya çıkış tarihini de vermek olanaksızdır. Diploması, yazının icadından ve insanın yerleşik hayata geçmesinden de önce, iki insan topluluğu, birbirine rastlayıp savaşmak yerine anlaşmayı ve pazarlık etmeyi düşündüklerinde ortaya çıkmıştır. Bu durum, diplomasinin çoğu zaman savaşma filinin tam tersi bir ilişki bütünü olduğunu ifade etmektedir (Biliner, Sıvış, 2020:127).

Günümüzdeki anlamı ile diploması ilk kez 17. ve 18. yy. Kuzey İtalya’daki şehir devletleri arasındaki ilişkilerde gelişmiştir. Çok taraflı diplomasinin, özellikle 1648 Westphalia Anlaşması’yla başladığı ve 1815 Viyana Kongresi ile tüm Avrupa çapında yaygınlık kazanmaya başladığı kabul edilmektedir (Arı, 1997: 302).

Değişen çağ ile birlikte diploması anlayışında da önemli bir değişim olmuştur. Önce kamu diplomasisi kavramı ortaya çıkmıştır. Hans Tuch’ın tanımıyla “kamu diplomasisi, kendi ulusunun düşüncelerini ve ideallerini, kendi kurumlarını ve kültürünü aynı zamanda ulusal hedeflerini ve güncel politikalarını yabancı halklara anlatma amacı taşıyan bir hükümetin iletişim sürecidir (Akçadağ, 2013:1).” Bugün burada konu edineceğimiz Kültürel Diplomasiyi ise Amerikalı siyaset bilimci Milton C. Cumming “fikirlerin, bilgi, sanat ve diğer kültür öğelerinin karşılıklı anlayış ilişkisi içinde değiş tokuşu” şeklinde tanımlamaktadır (Er, 2018: 22).

Ulusların kendilerini ve toposlarını tanımak ve “inşa etmek” için kullandıkları tarih ve arkeoloji bugün doğal olarak kültürel diplomasinin de en çok beslendiği iki alandır. Bu durumda Aeneas geçmişin derinliklerinden çıkıp kültürel diplomaside bize nasıl yardımcı olabilir? Aeneas, ortak geleceğimizi inşa etmek için bizimle beraber olabilir mi? Geleneksel diplomasinin aşamadığı noktalarda Aeneas bize kılavuzluk edebilir mi?

Aphrodite ile Troyalı prens Ankhises’in oğlu olan Aeneas Homeros’un İlyada Destanı’nda yer almakla kalmamış, klasik Latin şairlerinin en büyüğü olan Vergilius’a da bir destan esinlemiştir (Erhat, 2021:20). Bu noktada kısaca her ikidestanda da beliren Aeneas’ın kişiliğini incelemekte yarar görüyoruz.

Homeros İlyada’ nın II. kitabında bahseder ilk kez Aeneas’tan (II, 819-823):

**“Dardanielilerin başında Aineias var, Ankhises’in oğlu,
tanrısal Aphrodite doğurdu onu Ankhises’ten;
bakmadı tanrıçalığına, birleşti İda eteklerinde bir ölümlüyle”**

Aeneas’ı daha çok V. kitapta, Diomedes ile mücadelede görürüz. Önce Pandaros’u Diomedes’e karşı kışkırtır (V, 166-275), ilerleyen bölümde Diomedes önce Aeneas’ı sonra ise onu kurtarmak isteyen annesi Afrodit’i yaralar (V, 297-350). XX. kitapta Akhileus’a karşı savaşı söz konusudur (XX, 75-352) Bu bölümde övündüğü kandan, Troya’ya uzanan Dardanos soyundan bahseder Aeneas aynı zamanda. Aeneas İlyada’da “Troyalıların danışmanı” (V, 180), “Troyalıların Önderi” olarak anılır (V, 217) ve hatta hem kendisinin hem de torunlarının Troya’ya kral olacağı yazılır (XX, 307-308). Buna rağmen Aeneas’ın İlyada’da yeteri kadar yer bulduğunu söylemek zordur. Aeneas, Priamos’a onu yiğitler arasında saymadığı için içerlemektedir (XIII, 460-461). Belli ki aile içinde, amca ya da amca çocukları arasında bir çekişme söz konusudur. Bu çekişmeyi Akhilleus da bilmelidir ki, Aeneas ile karşılaştıklarında rakibini demoralize etmek için kendisini yense bile Priamos’un ona kendi koltuğunu/onur yerini vermeyeceğini, Priamos’un oğulları olduğunu; Troyalıların ona toprak vermeyeceğini söylemiştir (XX, 180-187).

Bu güçlü kahraman şüphesiz ki İlyada’da Hektor’un gölgesinde kalmış gözükmemektedir. Fakat Homeros şu satırları ile adeta Aeneas’ın kaderini çizmiş ve onu yeni yolculuğuna uğurlamıştır (XX, 303-305):

**“...kaderi kurtulmaktır Aineias’in,
tohum ekmeden, iz bırakmadan ölmemeli,
yok olmamalı Dardanos soyu...”**

Yeni yolculuğun seyri ise Vergilius’un ‘Aeneas’ adlı eserinde çizilir. Fakat Aeneas burada yeni bir insan olarak ortaya çıkmıştır.”Pius Aenas” (dindar Aenas) diye anılan kahramanın tutum ve davranışı Homeros destanlarındaki yiğitlerinkinden farklıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

“Pietas” diye tanımlanan kavram dine saygıyı da aşan bir erdemdir, Augustus’un ve Augustus çağı insanının ülkü bildiği geçmişe, geçmişin değerlerine bağlılık, ulusal tarih ve kültüre sonsuz saygı ile

1. Aeneas ve Dido'nun Aslan Avı Sahnesi (Ersoy, Koçer ve Serin, 2022: 74)

onu soylulaştırmak için başka, yabancı da olsa benimsenen kaynaklara bağlama çabası, kültüre hizmet için en büyük örnekleri göz önünde tutarak yaratıcılıkta onlara ulaşma amacı ve bu uğurda sonsuz bir sorumluluk duygusu, bütün bunlar “pietas” denilen kavramın içerdiği ve Aeneis destanında canlandırılan Aeneas tipinin tam bir başarıyla simgelediği erdemlerdir (Erhat, 1996:21). Vergilius kitabında tam 15 kez Aeneas için “Pius” sıfatını kullanır ve belli ki Aeneas’ın bu yönüyle okuyucu etkilemek ister (Moseley, 1925:387).

Aslında Vergilius’un ‘Aeneas’ından

çok önceleri, Aeneas İtalya’da bilinmekteydi. Öncelikle Etrüsk mezarlarında ortaya çıkan Aeneas ve Ankhises’in Troia’dan kaçışını tasvir eden birçok çanak çömlektan anlaşıldığı kadarıyla M.Ö. 6. yüzyılda Troia Savaşı Destanı ve Aeneas İtalya’da biliniyordu (Songul, 2013:7). M.Ö. 7-6 yüzyılda Sicilyalı şair Stesikhoros, Aeneas’ın batıya yolculuk ettiğini söyleyen ilk kişidir (Akdeniz, 2020:83-84). Aeneas ile Roma arasındaki ilişkinin, M.Ö. 5. yüzyılda yaşamış olan Lesboalı Hellanikos ve onun talebesi Sigeionlu Damastes tarafından kurulduğu bilinmektedir. Halikarnaslı Dionysios’un belirttiğine göre, Lesboslu Hellanikos, Aeneas’ın Odysseus’un dönüş yolculuğunu yaptığı sırada Roma’yı kurduğunu söylemiştir. Ayrıca Hellanikos, Aeneas’ın yanan gemilerden kurtulan Troialı kadın “Romê” adına hitaben kenti Roma olarak adlandırdığını da belirtmiştir (Songul, 2013:8).

Pyrrhus’un Tarentumlulara yardım etmesinden; III. Antiokhos’un Lampsakos’u tehdit ettiğinde Lampsakosluların yardım için Roma’ya elçiler göndermesine kadar, Roma’nın Troya soyundan gelişinin diplomaside kullanıldığı birçok örnek tarih sahnesinde yaşanmıştır.

Aeneas özellikle İtalya için çok uzak tarihte kalmış mitsel bir imge değildir. 1928 yılında Arnavutlukta, Butrint’te kazıları yürüten ünlü İtalyan arkeolog Luigi Maria Ugolini, Butrint akropolünde Vergilius okuduğunu, Roma ile Butrint arasındaki ve bu şehir ile Troya arasındaki manevi bağların daha da yakınlaştığını yazmaktadır (Lepore, 2015:64). Bu noktada Aeneas’ın çıktığı yolculuk mitten, tarih yazımına; arkeolojiden ‘kimlik seçimine’ ve kültürel bellek oluşumuna kadar çok katmanlı ve grift bir yapı içermektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Kültürel Bellek

Assmann, “Kültürel Bellek” ile insan belleğinin dış boyutunun kastedildiğini söylemektedir. Ona göre bellek denince insanın aklına genellikle bir iç olgu gelir ve bunun mekânı bireyin beynidir, yani belleğin beyin fizyolojisiyle, nöroloji ve psikolojiyle ilgili olduğu düşünülür, ama tarihsel kültür bilimi ile bir ilgisi yoktur. Oysa bu belleğin neleri içerdiğini, bu içeriklerin organize edilişinin ve ne kadar süre ile muhafaza edileceğini bireyin kapasitesi ve yöneliminden çok, dış koşullar, yani toplumsal ve kültürel çerçevenin koşulları belirler (Assmann, 2015: 26-27). Bu bellek türünde toplumlar geçmiş politikalarına bağlı olarak neyi hatırlamaları gerektiğini belirler. Yani geçmiş tasarlanmış ve kurulmuş anılardan, efsanelerden ve benzeri hatırlama öğeleri tarafından oluşturulmuş, biçimlendirilmiştir. Kültürel bellek törensel bir karakter içerir. Bayramlar, anıtlar, destanlar ve anma günleri gibi kökensel bir geçmişe yönelen hatırlama figürleri kültürel belleğin alanı içindedir. Gruplar bu tören ve ritüel durumlarında kökenleri ile ilgili anıları tekrarlayarak toplumsal kimliklerini tazelerler (Erdoğan, 2013:52).

Bu noktada Aeneas’ın sadece tarihsel açıdan değil, kolektif bellek açısından da İtalya için önemli olduğunu söyleyebiliriz. Konu Aeneas’ın doğduğu ve yolculuğa çıktığı Türkiye’ye geldiğinde grift bir hal alır. Türklerin tarihi, 8-9. yüzyıllardan sonra İslam tarihiyle, 11. yüzyıldan sonra Anadolu tarihiyle, ancak 1923’den sonra ise “Türkiye” tarihiyle örtüşmektedir. Türklerin tarihi ile Türkiye tarihi arasında bu uyumsuzluk, tarihsel söyleme özel bir nitelik vermektedir; çünkü ya sürekli olarak okuyucuların tanımadıkları topraklara ya da tamamen Türk niteliğini -etnik açıdan- kazanması yakın bir tarihe rastlayan (1922) Türkiye’ye gönderme yapılmaktadır (Copeaux, 2016:22). Tarihçi Ethem Eldem, “Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Türkiye Cumhuriyeti’nin en büyük sorunu, kendi topraklarında yer alan eski eserler ile kendi kimliği arasında sağlam bir bağ kuramaması olmuştur.” demektedir (Hamilakis, 2020:21).

2. Aeneas Figürü (Ersoy, Koçer ve Serin, 2022: 74)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Aslında durum bu kadar net değildir. İtalya’da, Türkler/Teukroslar değiş tokuşu 15. Yüzyılın başından beri alışılmış bir şeydi. Örneğin Ferrara’da 1444’te, “Teukroslar soyundan Teucro (Türk) Bartolomeo” adlı bir Türk kölenin serbest bırakılışında, Türklerin Troya kökenli olduğuna vurgu yapılmıştır (Ricci, 2005:108). Ünlü denemeci Montaigne “Makaleler” adlı eserinde; Osmanlı Sultanı Fatih Sultan Mehmet’in Papa II. Pius’a gönderdiği mektupta, Türklerin, Troyalıların soyundan geldiğini ve Hektor’un öcünü almanın Türklerin sorumluluğu olduğunu bildirdiğini yazar (Aslan, 2015:88). 15. yüzyıl öncesinde, Coluccio Salutati (1331-1406), Türkler’ in antik Roma ruhuna modern İtalyanlar’dan daha sadık olduğuna işaret etmişti. İspanyol Pero Tafur, İstanbul’un fethi sırasında, “Zaferiyle övünen Büyük Türk’ün Pallas Mabedi’nde tecavüze uğrayan Troya bakiresinin intikamını aldığını” söylediğini anlatır. Fatih Sultan Mehmed’ in, 1462’de Midilli’nin fethi sırasında Çanakkale’de Troya’da; “... Burayı (Troya) Yunanlılar, Makedonyalılar, Teselyalılar ve Moralılar almışlardı. Bunların biz Asyalılar’a karşı defalarca yaptıkları kötü davranışların intikamını, aradan birçok devirler ve yıllar geçmesine rağmen onların torunlarından aldık” dediği Kritovulos Tukidides tarafından yazılmıştır (Afyoncu, 2018: 96-103). Mustafa Kemal’in Dumlupınar Zaferi sonrasında şimdi Hektor’un öcünü aldık!” dediği Sabahattin Eyüboğlu tarafından aktarılır (Aslan ve Atabay 2012: 159).

3.Dido Figürü (Ersoy, Koçer ve Serin, 2022: 75)

1930’lu yıllarda Mustafa Kemal Atatürk’ün teşvikiyle oluşturulan Türk Tarih Tezi, Anadolu’nun ilk yerli halkı olan Hititler’i, Türkler’in atası olarak kabul etmiştir (Ünsal, 2020:54). Bu noktada Mavi Anadoluculuk oluşumundan da söz etmek gerekir. Mavi Anadoluculuk Hareketi, uygarlığın asıl merkezinin Anadolu kıyıları olduğunu ve Türklerin kökenlerinin Anadolu’nun en eski kavimlerine kadar dayandığını ileri sürmüş; hümanist bir yaklaşımla evrensel bir uygarlık anlayışını benimsemiştir. Anadoluculuk merkezli düşünceler arasında yer alan Mavi Anadoluculuk Hareketi, kökleri İlk Çağ’daki Anadolu uygarlıklarına uzanan kültüre bağlı bir milliyetçilik anlayışını benimsemiştir (Ünsal, 2020:400).

Yukarıdaki örnekleri sıralamış olmamıza rağmen, uzunca yıllar Türk-İslam sentezi çerçevesinde kimliğini şekillendirmeye çalışmış olan Türkiye’nin 1071 öncesi (Malazgirt Savaşı) kültürel miras alanı ile kimliksel bağ kurma konusunda mesafeli davrandığı ortadadır. Hiç değilse komşumuzun Makranisos Adası’ndaki arzusunu ve aşırılıklarını göstermemiştir (Hamilakis, 2020:309-347).

Bugüne gelindiğinde ise 2018 yılında açılan Troya Müzesi, Troya mirası ile bağları yeniden kurmak ve sağlamlaştırmak açısından önemli bir fırsat sağlamaktadır. Müze Müdürü Gölcük, “Türkler ilk kez bu kadar İlyada’nın, Troya’nın bir parçası haline gelmiş durumdadır. Troya’ya dair kuvvetli bir kimlik bilinci var. İlyada, bu kez Anadolulu bağları ile beraber yeniden okunuyor, yeniden yorumlanıyor” demektedir.¹ 13 Kasım 2021’de Müze’de düzenlenen bir programa katılan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan, “Troya, Anadolu’dur. Troya, Anadolu’da yaşamış tüm halklar gibi bizi de temsil eden bir geçmişin sembolüdür” sözleri ile Troya ile olan kimliksel bağa kuvvetli bir vurgu yapmaktadır.²

¹<https://www.kitaptansanattan.com/ridvan-golcuk-troya-muzesinin-hikayesini-anlatti/>

²<https://www.milliyet.com.tr/gundem/aslan-cumhurbaskaninin-troya-anadoludur-tespiti-turk-arkeolojisi-acisindan-cok-onemli-6642953>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Halbwachs'a göre kolektif bellek saf bir gerçek olarak bulunmaz. O kurulan bir şeydir. Her grup bir değişim sürecine girdiğinde kendi belleğini yeniden kurar. Aynı zaman da topluluk geçmişi kurarken şimdi ve geleceği de organize eder (Uygar, 2009:8). Belleği yeniden kurmak, hatırlatma yapmak ve kimlik oluşumu/seçimi konusunda Troya Müzesi'nin bulunduğu noktada önemli bir misyon yüklenileceği söylenebilir. Bu durumda Türkiye ve İtalya arasında Aeneas ve ona yüklenen anlamlar üzerinden iki ülke arasında yeni bir kanal açmak mümkün olabilir mi? Örneğin iki ülke arasında Aeneas diplomatik bir açılım sağlayabilir mi?

Diplomasi

Diplomasi kelimesinin kökeni eski Yunancadaki “diploma” dan doğmuştur. Diploma sözcüğü Eski Yunancada ikiye katlamak anlamına gelmekteydi. Eski Yunan ve Roma imparatorluğunda devlete ait tüm resmî belgelere, bunların katlanış biçimlerinden ötürü diploma adı verilmiştir. Zamanla belgeleri koruyacak, düzene sokacak ve deşifre edecek profesyonel katiplere gerek duyuldu ve diplomasi kavramı bu şekilde XVIII. yüzyıla gelinceye değin “belgeleri inceleme bilimi” anlamında kullanıla geldi (Baştan, 2016: 6).

Henry Kissinger diplomasiyi devletlerarasındaki ilişkileri kontrol etme sanatı olarak ifade etmektedir (Kissinger, 2002:3). Ernest Satow diplomasiyi “bağımsız devletlerin hükümetleri arasındaki resmi ilişkilere zekâ ve taktik uygulamasıdır” şeklinde tarif etmiştir. Albert de Broglie için “diplomasi, devletlerarası ilişkilerde sadece gücün hâkim olmasını önlemek için medeniyetin yarattığı en iyi şeydir”. Edmund Burke'nin tanımı “diplomasi uluslararası ilişkilerde ve müzakerelerde maharet ve yetenektir” şeklindedir (İskit, 2018: 3).

Diplomasi tanımındaki bu enflasyon kavramın tarihsel süreç içerisinde geçirdiği değişimi yani bir bakıma değişen ihtiyaçları ve beklentileri ortaya koymaktadır (Gölcük, 2020:6).

Kamu Diplomasisi

Yeni asırda iç ve dış politikayı birbirinden ayıran çizginin giderek muğlaklaşması; medyanın öneminin artması, uluslararası ilişkiler sahasında hükümet dışı yeni aktörlerin ortaya çıkması ve bunların tesirlerinin artması, önceki dönemlere kıyasla kamuoyu faktörünün diplomasi sahasındaki önemini de büyük ölçüde arttırmıştır. Kamuoyu olgusunun bu denli önemli hale gelmesi, hükümetlerin dış politikadaki tavırlarının kendi kamuoyları tarafından desteklenmesini ve kendi halkları nazarında politikalarının meşru görülmesini gerekli hale getirmiştir. Bu yeni dönemde hükümetler ayrıca, diğer ülke halklarının da kamuoyu desteklerini de kazanmak için çaba sarf etmek zorunda kalmışlardır. İşte tüm bu durumlar klasik diplomasi anlayışının değişmesini ve yeni bir diplomasi anlayışının ortaya çıkmasını mecburi kılmıştır (Bahçacı, 2019:11).

4.Askanios Figürü (Sağda) (Ersoy, Koçer ve Serin, 2022: 75)

Geleneksel diplomasiğin çağın ihtiyaçlarına cevap vermemesi ile birlikte kamu diplomasisine ihtiyaç duyulmuştur.(Gölcük, 2020:10).

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Halbwachs’a göre kolektif bellek saf bir gerçek olarak bulunmaz. O kurulan bir şeydir. Her grup bir değişim sürecine girdiğinde kendi belleğini yeniden kurar. Aynı zaman da topluluk geçmişi kurarken şimdi ve geleceği de organize eder (Uygar, 2009:8). Belleği yeniden kurmak, hatırlatma yapmak ve kimlik oluşumu/seçimi konusunda Troya Müzesi’nin bulunduğu noktada önemli bir misyon yüklenebileceği söylenebilir. Bu durumda Türkiye ve İtalya arasında Aeneas ve ona yüklenen anlamlar üzerinden iki ülke arasında yeni bir kanal açmak mümkün olabilir mi? Örneğin iki ülke arasında Aeneas diplomatik bir açılım sağlayabilir mi?

Diplomasi

Diplomasi kelimesinin kökeni eski Yunancadaki “diploma” dan doğmuştur. Diploma sözcüğü Eski Yunanca ikiye katlamak anlamına gelmekteydi. Eski Yunan ve Roma imparatorluğunda devlete ait tüm resmî belgelere, bunların katlanmış biçimlerinden ötürü diploma adı verilmiştir. Zamanla belgeleri koruyacak, düzene sokacak ve deşifre edecek profesyonel katiplere gerek duyuldu ve diplomasi kavramı bu şekilde XVIII. yüzyıla gelinceye değin “belgeleri inceleme bilimi” anlamında kullanıla geldi (Baştan, 2016: 6).

Henry Kissinger diplomasiyi devletlerarasındaki ilişkileri kontrol etme sanatı olarak ifade etmektedir (Kissinger, 2002:3). Ernest Satow diplomasiyi “bağımsız devletlerin hükümetleri arasındaki resmi ilişkilere zekâ ve taktik uygulamasıdır” şeklinde tarif etmiştir. Albert de Broglie için “diplomasi, devletlerarası ilişkilerde sadece gücün hâkim olmasını önlemek için medeniyetin yarattığı en iyi şeydir”. Edmund Burke’nin tanımı “diplomasi uluslararası ilişkilerde ve müzakerelerde maharet ve yetenektir” şeklindedir (İskit, 2018: 3).

Diplomasi tanımındaki bu enflasyon kavramın tarihsel süreç içerisinde geçirdiği değişimi yani bir bakıma değişen ihtiyaçları ve beklentileri ortaya koymaktadır (Gölcük, 2020:6).

Kamu Diplomasisi

Yeni asırda iç ve dış politikayı birbirinden ayıran çizginin giderek muğlaklaşması; medyanın öneminin artması, uluslararası ilişkiler sahasında hükümet dışı yeni aktörlerin ortaya çıkması ve bunların tesirlerinin artması, önceki dönemlere kıyasla kamuoyu faktörünün diplomasi sahasındaki önemini de büyük ölçüde arttırmıştır. Kamuoyu olgusunun bu denli önemli hale gelmesi, hükümetlerin dış politikadaki tavırlarının kendi kamuoyları tarafından desteklenmesini ve kendi halkları nazarında politikalarının meşru görülmesini gerekli hale getirmiştir. Bu yeni dönemde hükümetler ayrıca, diğer ülke halklarının da kamuoyu desteklerini de kazanmak için çaba sarf etmek zorunda kalmışlardır. İşte tüm bu durumlar klasik diplomasi anlayışının değişmesini ve yeni bir diplomasi anlayışının ortaya çıkmasını mecburi kılmıştır (Bahçacı, 2019:11).

4.Askanios Figürü (Sağda) (Ersoy, Koçer ve Serin, 2022: 75)

Geleneksel diplomasiğin çağın ihtiyaçlarına cevap vermemesi ile birlikte kamu diplomasisine ihtiyaç duyulmuştur.(Gölcük, 2020:10).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Kamu diplomasisi kavramını ilk kez 1963 yılında Kennedy hükümeti sırasında, Amerika Enformasyon Kurumu (US Information Agency-USIA) Müdürü ve aynı zamanda popüler bir radyo sunucusu olan Edward Murrow tarafından kullanılmıştır. Murrow’a göre kamu diplomasisi, hükümet ve sivil toplum kuruluşları gibi hükümet dışı oluşumların görüşlerini yabancı sivil toplum kuruluşları ve kamuoyları ile paylaşması sürecidir (İnan, 2012: 63-64).

5. Aphrodisias Sebasteion Kabartmalarından Aeneas’ın ailesini Troya’dan kaçırmış, onu korusun Afrodite (Fotoğraf Aykan Özener)

Kamu diplomasisi, basitçe, bir hükümetin başka bir ulusun halkını ve aydınlarını, bu ulusun politikalarını kendi avantajına döndürmek amacıyla etkilemeye çalışmasıdır. Hans Tuch’ın tanımıyla “kamu diplomasisi, kendi ulusunun düşüncelerini ve ideallerini, kendi kurumlarını ve kültürünü aynı zamanda ulusal hedeflerini ve güncel politikalarını yabancı halklara anlatma amacı taşıyan bir hükümetin iletişim sürecidir.” Ayrıca, kamu diplomasisini tek yönlü algılamak gerekir. Gifford Malone, bu sürecin çift yönlü yapılandırılmasının önemini şu şekilde vurgulamaktadır: “eğer kendi toplumumuzu ve politikalarımızı anlatmak istiyorsak öncelikle iletişime geçmek istediğimiz halkın kültürünü, tarihini, psikolojisini ve özellikle de dilini öğrenmeliyiz.” (Akçadağ, 2013:1).

Kültürel Diplomasi

Kültürel Diplomasi Enstitüsü’nün çıkardığı Kültürel Diplomasi Sözlüğü’ne göre, ‘kültürel diplomasi’ ülkelerin bütün dünyaya kendi kültür ve politik değerlerini yükseltme aracıdır. Bunun ana fikri, diyalog ve mutabakat oluşturmak için farklı bakış açıları ve kültürlere insanların geçişe sahip olmasını sağlamaktır. Eski Romanya Cumhurbaşkanı ve aynı zamanda Kültür Diplomasi Enstitüsü

sünde, Kültür Diplomasisi Akademisi Başkanı olan Dr. Emil Constantinescu, kültürel diplomasiyi, ilişkileri güçlendirmek, sosyo-kültürel işbirliğini geliştirmek ya da ulusal çıkarlarını yükseltmek için fikirler, değerler, gelenek ve kültürün veya kimliğin diğer yönlerini değişimine dayalı olan ve bunları kullanan eylemlerin planı olarak betimler (Waluyo,2015:16-17). Amerikalı siyaset bilimci Milton C. Cummings kültürel diplomasiyi “fikirlerin, bilgi, sanat ve diğer kültür öğelerinin karşılıklı anlayış ilişkisi içinde değiş tokuşu” şeklinde tanımlamaktadır (Er, 2018: 22). Purtaş’a göre ise kültürel diplomasi, “fikirlerin, düşüncelerin, dünya görüşünün, yaşam tarzının, estetik anlayışının, zevklerin ve tatların paylaşımı suretiyle kendini doğru ifade etme ve muhatabını da doğru tanıma yoludur” (Purtaş,2013:2).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Kültürel diplomasiğin genel olarak yararlarını şu şekilde sıralamak mümkündür ;³

- Siyaset yapıcılarının yaptığı siyasal, ekonomik ve askeri anlaşmalar üzerinden diğer milletlerle birlikte “güven oluşturma” için yardımcı olmaktadır.
- İlgili ülkeye özel politikalara yönelik fayda sağlama ve işbirliği gibi çeşitli alanlarda ulusları cesa-retlendirmektedir.
- Ulusların yanlış anlaşılan değerlerini değil, gerçek değerlerini sergilemesini sağlayacaktır.
- Diğer uluslarla olan ilişkileri geliştirir, değişim programlarının ötesine geçmeye yardımcı olur.
- Geleneksel elçilik anlayışı ile ulaşılamayan diğer toplumlardaki etkili üyelere ulaşmaya yardımcı olur.
- Politika farklılıklarına rağmen işbirliği için olumlu bir gündem elde edilebilir.
- İnsan insana iletişim için tarafsız ortamlar oluşturulabilir.

Yumuşak Güç

Uluslararası ilişkiler penceresinden bakıldığında ise güç “diğerlerinin kararlarını ve eylemlerini direkt olarak etkileme ve yönlendirme kapasitesi” olarak karşımıza çıkar. Holsti’nin ifadesiyle “bir ülkenin sahip olduğu imkân ve hareket kabiliyetini ödül, ceza, ikna ve zorlama gibi yöntemler kullanılarak karşı tarafın davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda değiştirebilme” yeteneğidir (Mert, 2012:7) Robert Dahl gücü, A’nın yapmayacağı şeyleri B’ye yaptırabilme kapasitesi olarak tanımlar (Dahl, 1957: 202-203). Steven Lukes ise, ‘Power: A Radical View’ adlı eserinde güç ile çıkar kavramı arasında bağlantı kurarak gücü tanımlamıştır. Lukes’a göre, A’nın B üzerinde güç kullanması, B’nin A’nın çıkarlarına ters hareket etmesi sonucunda A’nın etkilenmesi ve A’nın, B üzerinde güç kullanabilmesidir (Er, 2018:16).

Yumuşak güç kavramını ilk olarak ABD Savunma Eski Bakan Yardımcısı Joseph Nye tarafından 1990 yılında Bound to Lead adlı kitabında kullanılmıştır (Nye, 1990). Nye’e göre yumuşak güç, istediklerinizi, zorlama veya karşılığını ödeme yerine cazibe yoluyla elde etme becerisidir. Yumuşak güç, bir ülkenin kültürünün, siyasi ideallerinin ve politikalarının cazibesinden ortaya çıkar. Politikalarımız başkalarının meşru görüldüğü zaman, yumuşak gücümüz artar (Nye, 2017:12).

Nike, Aeneas ve ortada Palladion (Louvre Müzesi, env: MA 969)

Gölcük’e göre ise; Türk tarihinde ‘yumuşak güç’ konusuna dikkat çeken bilinen ilk yazılı veri Orhun Abideleridir. Kültigin Abidesi’nin güney cephesinde Çin Milletinin tatlı sözü ve ipek kumaşı ile uzak milletleri kendilerine yakın ettiğinden bahsederek Çin’in yumuşak gücüne dikkat çekmiş ve tehdit olarak gördüğü bu konuda uyarılarda bulunmuştur. Yazıtta geçen ve sözü niteleyen “tatlı” ve ipeği niteleyen “yumuşak” sıfatlarına bakılırsa aslında ‘soft power’ nitelemesini literatüre soktuğu söylenen John Nye’den neredeyse 1300 yıl önce Orhun yazıtları gücün ‘yumuşak’ ve ‘tatlı’ yönüne dikkat çekmiştir. Dolayısıyla gücün tüm yönleri ile her çağda uygulandığı düşünülebilir. Zira sert ya da yumuşak güç kullanmak; ikna etmeye çalışmak ya da zorla yaptırmak insan davranışlarının bir özelliğidir. Ve bu tercihlerden birisi ile amacına ulaşmaya çalışmak insanlık tarihi kadar eskidir. Gölcük, ‘yumuşak güç’ e politik olarak dikkat çeken ve bugünkü kavramsal çerçevesine en yakın, bilinen ilk yazılı belgenin Kültigin Abidesi olduğu bu durumda John Nye’nin katkısının yumuşak gücün çerçevesini çizmek olduğunu belirtmektedir (Gölcük, 2020:99).

³ <http://mnergiz.blogspot.com/2017/11/kultur-diplomasisinde-yeni-araclar-modeller-ve-insan-kaynaklari.html>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

‘Aeneas Diplomasisi’ Mümkün mü?

Türk - İtalyan ilişkileri çok eski dönemlere, Osmanlı İmparatorluğunun ilk dönemlerinde Venedik ve Cenevizlilerle kurulan temaslara ve ticari ilişkilere kadar uzanmaktadır. Türkiye ile İtalya arasındaki diplomatik ilişkiler ise 1856 yılında kurulmuş ve bu çerçevede 2006 yılında Türkiye - İtalya arasındaki diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 150. yıldönümü kutlanmıştır. Türkiye ve İtalya, Akdeniz Havzası’nda ortak çıkarları bulunan, ortak tarih ve değerleri paylaşan iki bölgesel güçtür. İki ülke ilişkileri stratejik ortaklık olarak tanımlanmaktadır. İki ülkenin bölgesel ve küresel meselelere çözüm bulunması hususunda işbirliği içinde çalışma iradesi mevcuttur.⁴ İki ülke arasında 150 yılı aşkın süren geleneksel diplomatik ilişkiler varken, diplomatik araçların çeşitlendirilmesine, yeni bir diplomatik girişime ihtiyaç var mıdır? Bu noktada dünya diplomasi tarihinde ilginç sayılabilecek örnekleri paylaşmanın faydalı olabileceğini düşünüyoruz. Bunlardan ilki “panda diplomasisi” dir. Çin’in olumlu ilişkiler kurmak istediği devletlere panda göndererek ikili iletişimi kuvvetlendirme çalışmaları yürütmesine “panda diplomasisi” adı verilmektedir. Buradan da yola çıkarak panda diplomasisi, Çin’in milli imajını, kamuoyunun (günümüzde medyanın da) gözünde en iyi

Dardanos sikkesi. Sağ elinde Palladion'u tutan imparator Caracalla (Münzka-binett Berlin, env: 18222175).

Troyada, Palladium’a sarılmış ve babası Priamos’un gözleri önünde Ajax tarafından sürüklenmeye çalışılan Cassandra (Pompei, Menander Evi)

noktaya taşıma hedefiyle yabancı ülkelere kendini tanıtmak için sürdürdüğü kamu diplomasisi olarak tanımlanabilir. Xing’in aktardığına göre, dostluk ve iyi niyetin göstergesi, Çin’in yumuşak gücünün aktörü olarak pandaların küresel çekiciliği sayesinde, saygın bir devlet imajı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca pandaların oyuncu ve sevimli canlılar olmasının yanı sıra, saldırgan bir hayvan olmamasından kaynaklı olarak sempatik bir devlet görüntüsü çizilmesini de sağlamaktadır. Çin’in simgelerinden biri olarak bilinen Ejderha yerine, Çinli akademisyen Wang, daha yumuşak bir imaj çizecek pandayı simge olarak kullanmayı önermektedir (Yıldırım, 2021:48-86).

Bir başka diplomasi uygulaması ise “Ping-Pong Diplomasisi” olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası Yumuşama (Detant)

Dönemi’nde; Japonya’da, 1971’de, Dünya Masa Tenisi Şampiyonası için bulunan Amerikan Ping-Pong Takımı’nın Çin’in Ulusal Ping-Pong Takımı ile dostluk ilişkileri kurması üzerine, Çin’e davet edilmesiyle ABD-Çin arasındaki ilk resmi temaslara sağlanması sürecine “Ping-Pong Diplomasisi” denir.

⁴https://tasam.org/tr-TR/Icerik/65896/turkiye_-_italya_stratejik_diyalogu_dusunce_diplomasisi_yeni_dunya_yeni_ufuklar

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Japonya'daki turnuvada Amerikalı ve Çinli sporcular arasında dostluk ilişkileri gelişmişti. Bu fırsatı değerlendirmek isteyen Çin yönetimi ve devrimci lideri Mao, Amerikan Ping-Pong Ulusal Takımı'nı Çin ile bir gösteri maçı yapmak üzere davet etti. Bu davet ABD'li yetkililer tarafından olumlu karşılandı. İki farklı kutuptaki bu ilk resmi buluşma büyük bir merak uyandırdı. 14 Nisan 1971'de gerçekleşen davette çoğunluğu Amerikalı olmak üzere sadece 7 batılı gazeteci vize aldı. Ping-pong takımları gösteri maçları yaptılar.

Anchises, Creusa ve Ascanias ile Troya'dan Kaçan Aeneas (1530-1535, Johann Gr ninger. Met Museum, env: 45.60.3).

Bu sırada ABD başkanı Nixon da yaklaşık 20 yıldır ambargo uygulanan Çin'e ticari ambargoyu kaldırdı. Hatta Çinlilere vize verileceği bildirildi. Karşılıklı siyasi jestler ile birlikte Yumuşama Dönemi'nde ABD ile Çin arasında ilk resmi temaslar masa tenisi takımları bahanesiyle atılmıştı. Bu durum sonrası Çin Halk Cumhuriyeti, Birleşmiş Milletler'e daimî üye oldu. Sovyet Rusya'ya karşı siyasi bir hamle yapılmış oldu. Haliyle ABD-Çin ticari ilişkileri büyük bir ivme kazandı.⁵

Bu noktada mitsel ve tarihsel kaynakların öncülük ettiği, anlatının ve bu anlatılara ev sahipliği yapan hikâyenin başladığı yerin Türkiye'de, sonlandığı yerin ise İtalya'da olduğu düşünüldüğünde iki ülke arasında faydaları göz önüne alındığında yeni bir kültürel diplomasi kanalı olarak 'Aeneas Diplomasisi' nin inşa edilebileceğini düşünmekteyiz. Fakat 'Aeneas Diplomasisi' nin inşa edilebilmesi, işlevsel olması ve uzun soluklu olabilmesi için konunun diplomasi boyutundan önce iki toplum adına da kolektif bellekte uzmanlarınca ele alınması gerekmektedir.

Kolektif bellek, soyut idealleri ele alan teorik bir kavramdır, ancak işlevsel hale gelebilmesi için hatıra ritüeller, anıtlar, tarihi müzeler, eğitim sistemleri, internet ve daha fazlası gibi fiziksel yapılar ve kültürel eserler aracılığıyla somutlaştırılmalı ve belirginleştirilmelidir (Oral, 2018:17). 'Aeneas Diplomasisi' için önerdiğimiz figürün mitik bir karakter olduğu düşünülürse bu noktada somutlaştırma çok daha önemlidir. Fakat konu Aeneas olduğunda tarihsel süreçten bugüne varıncaya kadar kolektif belleğin somutlaştırılmasında önemli bir noktaya gelinmiştir. Homeros'un İlyada' sı, Vergilius'un Aeneas 'ı; Pratica di Mare' deki (İtalya) Lavinium Antik Kenti, Çanakkale'deki (Türkiye) Troya ve Dardanos Antik Kentleri; Balıkesir'deki (Türkiye) Antandros Antik Kenti; Avrupa Konseyi tarafından tescil edilen "Aeneas Rotası" gibi daha birçok örnek Aeneas' ın ve onun anlatısının somutlaşmasını sağlamaktadır.

⁵ <http://www.sessiztarih.net/2014/05/ping-pong-diplomasisi-nedir.html>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Yukarıda Aeneas konusunda kolektif belleğin somutlaştırılması için sıraladığımız örnekler son derece önemli olmasına rağmen, Aeneas'ın yola çıktığı kent olan Troya'da ve Troya Müzesi'nde Aeneas mirasının daha fazla vurgulanmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu eksikliği örneğin palladion etrafında şekillenecek törenler ile aşmak mümkün olabilecektir.

Palladion, Pallas Athena'nın sihirli nitelikler taşıyan heykeline verilen addır. Troya şehrinin tarihine sıkı sıkıya bağlı olan bu heykel, Troya şehri kurulurken gökten düşmüş, bu olay hayra yorulmuş ve şehre getirilip Athena tapınağına yerleştirilmiştir. Bu efsaneyi anlatan mitograflar palladion'un üç karış boyunda olduğunu, sağ elinde bir kargı, sol elinde de bir öreke ile bir iğ taşıdığını yazarlar. Bir efsaneye göre, Troyalıların kâhini Helenos Palladion heykeli şehirde kaldıkça, Troya'nın alınamayacağını bildirmiştir. Başka kaynaklara göre, Palladion heykeli Troya yangınında Aeneas İda Dağı'na sığındığında onu beraberinde götürmüş, sonra İtalya'ya almıştır. Sihirli heykel böylece Roma'da Vesta Tapınağı'na getirilip bırakılmıştır (Erhat, 2021: 233-235).

Troya kentinin kuruluşu anısına her yıl belirlenen günde, Palladion'un gökten düşüşü ve Troya'nın kuruluşu çerçevesinde Troya ören yerinde başlayan törenler, konuşmaların ve bir düzine etkinliklerin ardından, Palladion heykeli katılımcılar eşliğinde yürüyerek Troya Müzesi'ne götürülerek Palladion'un Aeneas tarafından Roma'ya götürülüşüne gönderme yapılabilir. Müzeye gelen heykel törenin yapılacağı bir sonraki yıla kadar yerleştirildiği vitrinde sergilenebilir. Her yıl yapılacak bu düzenli tekrarlar geçmişle ilişki kuran bir 'gelenğin oluşturulması' sağlanacaktır.

Troya Ören Yeri'nde yapılacak bir diğer önemli girişim ise, kente dikilecek olan "0 Noktası" anıtı olacaktır. Bu anıt ile, Aeneas'ın Troya'dan yola çıkışından, Roma İmparatorluğu'nun kuruluşuna giden süreç vurgulanacaktır. Böylelikle iki toplum arasında oluşan kültürel akrabalığa bir kez daha dikkat çekme şansı yakalanabilecek, bu hikâye ören yeri ziyaretçileri ile paylaşılabilecektir.

Troya Müzesi (Troya Müzesi arşivi, Osman Çapa-
lov).

Sonuç

Çalışmamızda mitik Aeneas kimliği etrafında Türkiye ve İtalya arasında yeni bir diplomatik kanal olarak kullanılabilecek 'Aeneas Diplomasisi' nin inşası konusunda önerilerde bulunmaya çalıştık. Geleneksel diplomasinin kırıl-
ganlığı karşısında, gündelik politikalardan ve onların yarattığı gerilimlerden görece uzak bi-
çimde İtalya ve Türkiye arasında inşa edilecek bu yeni kültürel diplomasi kanalı yani "Aeneas Diplomasisi" ile şimdinin yükünden kurtularak gücünü geçmişten alan, kurgulanmış ve müza-
kere edilmiş biçimi ile her iki ülke ve toplum-
ları için yeniden bir araya gelme ve sorunları
çözmek konusunda fırsatlar yaratılacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

“Aeneas Diplomasisi” nin oluşturulabilmesi ve kalıcı hale gelebilmesi için her iki tarafta da Aeneas konusundaki kolektif belleğin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Kolektif belleğin oluşumunda gruplar, Yeh’ in “bellek mühendisliği” (mnemonic engineering) olarak adlandırdığı sembolik bir anlam dünyası yaratarak anlatıyı şekillendirmektedir.

Troya Müzesi’nde çocuklar
(Troya Müzesi arşivi, Osman Çapalov)

Michael Schudson’ a göre anlatılar, sadece geçmişte olan olayları aktarmakla kurulmaz, anlatıların öykülenerek basitleştirilmiş halleri sunulur. Böylelikle anlatılar aynı zamanda kültürel araçlar olarak geçmişten bahsederken bir grubun üyeleri için bellek patikaları oluşturur (Oral, 2018: 19). İki farklı toplum arasında başlangıçta bu “bellek patikaları” nın kolaylıkla oluşturulması beklenemez. Öncelikle, Aeneas konusundaki kolektif bellek noktasında Türkiye’nin bu belleği şekillendirmek adına adımlar atması ya da bugüne kadar atılan adımların güçlendirilmesi son derece faydalı olacaktır. Çanakkale Belediye Başkanı Ülgür Gökhan ile Pomezia Belediye Başkanı Stefano Zappala arasında 28.06.2005 tarihinde Pomezia Belediye Binası’nda Kardeşlik Protokolü⁶, yine İntepe Belediyesi

ile Nemi Belediyesi arasındaki kardeşlik protokolü, Antandros kazılarını yürüten Prof. Dr. Gürcan Polat’ın attığı öncü adımlar, Avrupa Konseyi tarafından tescil edilen “Aeneas Rotası” konusunda Edremit Belediyesi’nin girişimleri son derece doğru işlerdir. Ancak bu girişimlerden bir kısmı bugün devam etmemekte olup sürdürülebilir olmayan girişimlerin kolektif belleğe katkısı sınırlı olacaktır. Bu sebeple Troya Ören yeri ve Troya Müzesi’ni merkezine alan, tasarlanmış törenlerin, rekonstrükte edilmiş anlatının kolektif belleği şekillendirmede büyük katkısı olacaktır. “Palladion Töreni” ve “0 Noktası Anıtı” belleğe sunacağı katkının yanı sıra “Aeneas Diplomasisi” nin önemli araçları haline gelecektir.

Kolektif belleği inşa etmek kadar var olanı korumak konusunda da gayret göstermek gerekir. AB’nin sınır güvenliği ajansı olan FRONTEX’in İtalya’ya yönelen düzensiz göçü engellemeye yönelik operasyona (Aeneas Operasyonu) kendisi bir göçmen olan Aeneas’ın adını vermiş olması büyük bir çelişkidir (Yıldız, 2021:76). Göçmenlere karşı yürütülen bir operasyona Aeneas’ın adının verilmiş olması onun geçmişten bugüne gelen toplumsal bellekteki imajını aşındırabilir.

Tarihsel ya da mitik karakterler farklı toplumları ve ülkeleri her zaman bir araya getirebilir mi? Büyük İskender’in Kuzey Makedonya ve Yunanistan arasında yarattığı gerilime bakılırsa hayır! 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Makedonya, Yunanistan’ın baskısı üzerine 1995 yılında bayrağındaki Vergina Güneşi simgesini çıkartmıştır. Çıpras Yunanistan’ı Makedonya’nın isminin değişmesini ayrıca antik döneme ve Büyük İskender’e göndermeler yapan isim, levha ve simgelerin altı ay içinde değiştirilmesini talep etmiştir. Zira Yunanistan’ın görüşü Büyük İskender’in ve tüm Makedonların Yunan olduğu tezine dayanmaktadır (Konuralp ve Adaş, 2019:311-339). Büyük İskender örneğinde, İskender iki toplumu birleştiren değil ayrıştıran bir unsur olmuştur. Yürütülen ülkesel (teritoryal) milliyetçilik ve etnik milliyetçilik bu sorunun temelini oluşturmaktadır. Fakat Aeneas örneği İtalya ve Türkiye açısından etnik ya da territoryal bir problem barındırmaktadır. Aeneas iki toplum arasında güncel fay hatlarına tetikleyen bir figür değildir.

⁶<https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1362-pomezia-italya/4021-kardes-kentimiz-pomezia>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Troya Oren Yeri, batı kutsal alanı (Troya Müzesi arşivi)

2018 yılında açılan Troya Müzesi'nin "Aeneas Diplomasisi" nin geliştirilebilmesi için önemli bir şans olduğu düşünülmektedir. Açıldıktan kısa süre sonra gerek uluslararası gerekse ulusal ödüller ile kısa sürede Troya'nın hikayesi içinde yeni bir ikona dönüşmeye başlayan müze Troya konusunda yeniden bir farkındalık yaratmayı başarmıştır.⁷ Bu noktada Troya Müzesi iki büyük öneme sahiptir; Bunlardan ilki kolektif belleğin somutlaştırılmasında oynayacağı rol olacaktır. Türkiye, Aeneas kültürel mirasının anlatılması, somutlaştırılması konusunda yeni ve güçlü bir kuruma sahip olmuştur. Bir diğer önemi ise 'söylem geliştirme' gücünden gelmektedir. Müze Müdürü Gölcük müze eğitim konusunda yapıla bir proje ile

ilgili, "... ana hedef toprağın mirasını toplumun mirası yapabilmek." demiştir.⁸ Yani, Troya mirasının toplumun mirası olabilmesi, toplumun kolektif belleğinde yer alabilmesi için müzenin yürüttüğü söylem "Aeneas Diplomasisi" ni de destekleyecektir.

"Aeneas Diplomasisi" üzerinde çalışmanın ve İtalya ve Türkiye arasında yeni bir kültürel diplomasi kanalının açılması mümkün olduğu ve bu Aeneas üzerinden geliştirilecek uygulamaların her iki ülkeye de önemli katkıları olacağı düşünülmektedir. Kolektif bellek konusunda uzmanlarınca yürütülen çalışmalardan sonra; Troya Müzesi, Troya Kazı Başkanlığı, Antandros Kazı Başkanlığı, Lavinium Müzesi, Lavinium Vakfı, Sapienza Üniversitesi gibi kurumların işbirliklerine, Yunus Emre Enstitüsü, İtalyan Kültür Merkezi, Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü gibi kültürel diplomaside uzman kurumların katılımı ile Aeneas Diplomasisi konusunda ilk adımlar atılabilir.

Vergilius bilindiği üzere "Aeneas" adlı eserini tamamlayamadan ölmüştür. "Aeneas Diplomasisi" ile İtalya ve Türkiye arasındaki bu kültürel kardeşlik üzerinden yeni işbirliği fırsatları yakalayabilir, Vergilius'un bıraktığı yerden bu 'destan' yazılmaya devam edebilir.

Rıdvan Gölcük
Troya Müzesi Müdürü
ridvan.golcuk@ktb.gov.tr

⁷ Troya Müzesi, 2020 Atraction Star Awards'de "En Başarılı Müze", aynı yıl European Museum of the Year Awards Special Commendations Award, 2020/2021 European Museum Academy (EMA) Special Mention Award, 2021 Homeros Bilim Kültür ve Sanat ve Ödülü ve Special Mention Museums in Short 2021 (Video yapımcısı Emre Dörter) ödülleri almıştır. Bu ödüllerin tamamını alan ilk ve tek Türk Müzesi olan Troya Müzesi

⁸Avrupa'da "Europe's Bounty Hunter" adıyla manşet olmuştur (<https://www.dailysabah.com/arts/troy-museum-europes-bounty-hunter-wins-short-video-contest/news>)

<https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyenin-ilk-ve-tek-muze-ve-oren-yeri-kiti-tanitildi-619533.html>

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

Kaynakça

Antik Kaynaklar

HOMEROS 2019: HOMEROSİlyada (Çev. A. Erhat-A. Kadir). İstanbul 2019

VERGİLİUS 2019: VERGİLİUS Aeneas (Çev. M. Ökmen). İstanbul 2019

Modern Kaynaklar

AFYONCU, 2018: E. AFYONCU, Truva'nın İntikamı, İstanbul 2018.

AKDENİZ, 2020: D. AKDENİZ, Akdeniz'in Mitolojik Rotaları, Antalya 2020

ARI, 1997: T. ARI, Uluslararası İlişkiler, İstanbul 1997

ASLAN, 2015: R. ASLAN, "Troya: Efsanevi Savaş", Magma Dergisi, Sayı 4, 83-95.

ASLAN, ATABAY, 2012: R. ASLAN, M. ATABAY, "Atatürk Troya'da", Troya: Kent, Homeros, Türkiye, WBooks, Allard Pierson Müzesi: 155-161.

ASSMANN 2015: J. ASSMANN, Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik, İstanbul 2015.

BAHÇACI, 2019: B. BAHÇACI, Bir kamu Diplomasisi Aracı Olarak Kültür; Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Potansiyelinin İncelenmesi, İstanbul 2019.

BAŞTAN, 2016: Y. BAŞTAN, Diplomaside Alan Genişlemesi: Dijital diplomasi, Çanakkale 2016.

BİLENER, SIVIŞ 2020: T. BİLENER, E. SIVIŞ, Kültepe Tabletlerine Göre Eskiçağ Anadolu'sunda Diplomasi ve Uluslararası Antlaşmalar, İstanbul 2020

COPEAUX, 2016: E. COPEAUX, Tarih Ders Kitaplarında(1931-1993) Türk Tarih Tezinden Türk-İslâm Sentezine, İstanbul 2016.

DAHL, 1957: R.A. DAHL, "The Concept of Power", Behavioral Science, 2:3, 1957, 201-215.

ER 2018: A. ABUZER, Türk Dış Politikası'nda Kültürel Diplomasi: Yunus Emre Enstitüsü Örneği, Afyon 2018

ERDOĞAN, 2013: Ş. B. ERDOĞAN, Toplumsal Bellek Ve Medya: Toplumsal Hatırlatma Ve Unuturma Biçimleri (Seksenler TV Dizisi), Erzurum 2013.

ERHAT, 2021: A. ERHAT, Mitoloji Sözlüğü, İstanbul 2021

ERSOY, KOÇER, SERİN 2022: A. ERSOY, K. KOÇER, M. SERİN, "Flaviopolis Antik Kenti ve Roma Evi Mozaikleri", Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi 83, 2022, 57-75.

GÖLCÜK, 2020: R. GÖLCÜK, Kültürel Diplomasi Çerçevesinde Europalia Türkiye Sanat Festivallerinin Değerlendirilmesi, Kocaeli 2020

HAMİLAKİS, 2020: Y. HAMİLAKİS, Ulus ve Harabeleri Yunanistan'da Antikite, Arkeoloji ve Ulusal İmgelem, İstanbul 2020.

KONURLAP, ADAŞ, 2019: E. KONURLAP, S. ADAŞ, "Makedonya'da İsim Sorunu: Yunan ve Makedon Milliyetçiliklerinin Kıskacında Kimlik İnşası", İğd Üniv Sos Bil Der, No. 21, 2020, 311-343.

İSKİT, 2018: T. İSKİT, Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, İstanbul 2018.

İNAN, 2012: E. İNAN, "Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Eksenini", Kamu Diplomasisi, İstanbul 2012, 63-70.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

- KİSSİNGER, 2002: H. KİSSİNGER, Diplomasi, İstanbul 2002.
- LEPORE 2015: G. LEPORE, “Italian Archaeological Missions in the twentieth century in Albania”, Skills And Tools To The Cultural Heritage And Cultural Tourism Management, 53-80
- MERT, 2012: A. O. MERT, Türkiye’nin Sahraaltı Afrika Ülkelerine Yönelik Kamu Diplomasisi Faaliyetleri(2005-2011), Ankara 2012.
- MOSELEY 1925: N. MOSELEY, “Pius Aeneas”, The Classical Journal , Apr., 1925, Vol. 20, No. 7, 1925, 387-400.
- NYE, 1990: J. NYE, Bound to lead: The changing nature of American power, New York 1990.
- NYE, 2017: J. NYE, Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu, Ankara 2017.
- ORAL, 2018: S.S. ORAL, Handan İpekçi Sineması’nda Kolektif Bellek, İstanbul 2018.
- PURTAŞ, 2013: F. PURTAŞ, “Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi”, Gazi Akademik Bakış 17 (3): 1-14.
- RİCCİ, 2005: G. RİCCİ, Türk Saplantısı: Yeniçağ Avrupa’sında Korku, Nefret ve Sevgi, İstanbul 2005
- SONGUL 2013: G. SONGUL, “Aeneas Efsanesi’nin Roma ve Troia İlişkilerine Yansıması, Çanakkale 2013.
- UYGAR, 2009: Y. UYGAR, Kültürel Bellek Ve Dengbejlilik: Doğu Anadolu’daki “Dengbejlilik” Geleneğinde Bellek Üretimi, İstanbul 2009.
- ÜNSAL, 2020: F.A. ÜNSAL, Türk Hümanizmi Bağlamında Mavi Anadoluculuk Hareketi, Kırıkkale 2020.
- WALUYO, 2015: T.F. WALUYO, Endonezya ve Türkiye’nin Kültürel Diplomasisi, Çanakkale 2015.
- YILDIRIM, 2021: U. YILDIRIM, “Çin’in Panda Diplomasisi”, Bölgesel Araştırmalar Dergisi 5 (1), 48-86.
- YILDIZ, 2021: A. YILDIZ, “Brexit, Göç Ve Avrupa Bütünleşme Süreci”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi Cilt: 20, Özel Sayı: Brexit, 2021, 69-94.

Elektronik Kaynaklar

- “Aeneas Fleeing Troy”, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/199612>
- AKÇADAĞ, E. AKÇADAĞ. “Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi”, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf> 27/12/2018
- “Aslan: Cumhurbaşkanı’nın Troya”, (2021). <https://www.milliyet.com.tr/gundem/aslan-cumhurbaşkaninin-troya-anadoludur-tespiti-turk-arkeolojisi-acisindan-cok-onemli-6642953>
- “Corpus Nummorum”, <https://www.corpus-nummorum.eu/troas/coins/16344>
- “Europe’s Bounty Hunter”, <https://www.dailysabah.com/arts/troy-museum-europes-bounty-hunter-wins-short-video-contest/news>
- “Kardeş Kentimiz Pomezia”, <https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1362-pomezia-italya/4021-kar-des-kentimiz-pomezia>
- ”Kültürel Diplomaside Yeni”, <http://mnergiz.blogspot.com/2017/11/kultur-diplomasisinde-yeni-aralar-modeller-ve-insan-kaynaklari.html>
- “Louvre”, <https://collections.louvre.fr/ark:/53355/cl010279260#>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

- KISSINGER, 2002: H. KISSINGER, Diplomasi, İstanbul 2002.
- LEPORE 2015: G. LEPORE, “Italian Archaeological Missions in the twentieth centuryin Albania”, Skills And ToolsTo The Cultural Heritage And Cultural Tourism Management, 53-80
- MERT, 2012: A. O. MERT, Türkiye’nin Sahraaltı Afrika Ülkelerine Yönelik Kamu Diplomasisi Faaliyetleri(2005-2011), Ankara 2012.
- MOSELEY 1925: N. MOSELEY, “Pius Aeneas”, The Classical Journal , Apr., 1925, Vol. 20, No. 7, 1925, 387-400.
- NYE, 1990: J. NYE, Bound to lead: The changing nature of American power, NewYork 1990.
- NYE, 2017: J. NYE, Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu, Ankara 2017.
- ORAL, 2018: S.S. ORAL, Handan İpekçi Sineması’nda Kolektif Bellek, İstanbul 2018.
- PURTAŞ, 2013: F. PURTAŞ, “Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi”, Gazi Akademik Bakış 17 (3): 1-14.
- RİCCİ, 2005: G. RİCCİ, Türk Saplantısı: Yeniçağ Avrupa’sında Korku, Nefret ve Sevgi, İstanbul 2005
- SONGUL 2013: G. SONGUL, “Aeneas Efsanesi’nin Roma ve Troia İlişkilerine Yansıması, Çanak-kale 2013.
- UYGAR, 2009: Y. UYGAR, Kültürel Bellek Ve Dengbeçlik: Doğu Anadolu’daki ‘Dengbeçlik’ Geleneğinde Bellek Üretimi, İstanbul 2009.
- ÜNSAL, 2020: F.A. ÜNSAL, Türk Hümanizmi Bağlamında Mavi Anadoluculuk Hareketi, Kırık-kale 2020.
- WALUYO, 2015: T.F. WALUYO, Endonezya ve Türkiye’nin Kültürel Diplomasisi, Çanakkale 2015.
- YILDIRIM, 2021: U. YILDIRIM, “Çin’in Panda Diplomasisi”, Bölgesel Araştırmalar Dergisi 5 (1), 48-86.
- YILDIZ, 2021: A. YILDIZ, “Brexit, Göç VeAvrupa Bütünleşme Süreci”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi Cilt: 20, Özel Sayı: Brexit, 2021, 69-94.

Elektronik Kaynaklar

- “Aeneas Fleeing Troy”, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/199612>
- AKÇADAĞ, E. AKÇADAĞ. “Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi”, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf> 27/12/2018
- “Aslan:Cumhurbaşkanı’nınTroya”,(2021). <https://www.milliyet.com.tr/gundem/aslan-cumhurbaskaninin-troya-anadoludur-tespiti-turk-arkeolojisi-acisindan-cok-onemli-6642953>
- “Corpus Nummorum”, <https://www.corpus-nummorum.eu/troas/coins/16344>
- “Europe’s Bounty Hunterh”, <https://www.dailysabah.com/arts/troy-museum-europes-bounty-hunter-wins-short-video-contest/news>
- “Kardeş Kentimiz Pomezia”, <https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1362-pomezia-italya/4021-kar-des-kentimiz-pomezia>
- ”Kültürel Diplomaside Yeni”, <http://mnergiz.blogspot.com/2017/11/kultur-diplomasisinde-yeni-a-raclar-modeller-ve-insan-kaynaklari.html>
- “Louvre”, <https://collections.louvre.fr/ark:/53355/cl010279260#>

“Bu yayın Avrupa Birliğinin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Aeneas Rotası Derneği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.”

